

UNEC

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

Təsdiq edirəm:

“İqtisadiyyat” kafedrasının

müdiri: i.ü.f.d., dos.S.İ.Hümbətova

12 sentyabr 2025-ci il

“İNKİŞAF ETMƏKDƏ OLAN ÖLKƏLƏRİN MAKROİQTİSADİYYATI” fənni

üzrə

İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI

(Syllabus)

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin kodu:	00410
Tədris semestri:	yaz
Fakültə:	İqtisadiyyat və idarəetmə
Tədris yükü:	45 saat (mühazirə/məşğələ -30/15)
Kredit sayı:	3
Kafedra:	İqtisadiyyat

II Kursun təsviri

“İnkişaf etməkdə olan ölkələrin makroiqtisadiyyatları” yeni bir fən olmaqla, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə baş verən iqtisadi problemləri, prosesləri və hadisələri öyrənir. Bu kursun aktuallığı bu qrup ölkələrin dünya iqtisadiyyatında daim artan roluna əsaslanır.

Kursun öyrənilməsi iqtisadi inkişaf səviyyəsinin nisbətən aşağı və aşağı olduğu ölkələrin xüsusiyyətlərini anlamağa imkan verir. Bu qrup ölkələrin iqtisadiyyatlarının əsas problemləri və perspektivləri, eləcə də onların müxtəlifliyi və heterojenliyi nəzərdən keçirilir.

Kurs inkişaf etməkdə olan ölkələrdə Milli Hesablar Sisteminin xüsusiyyətləri, bu ölkələrdə iqtisadi artımın əsas yolları və üzləşdikləri problemlər kimi mövzuları əhatə edir. Tələbələr həmçinin inkişaf etməkdə olan ölkələrdə makroiqtisadi modellərin və iqtisadi siyasət metodlarının tətbiqi xüsusiyyətləri ilə tanış olacaqlar.

IV Kursun məqsədləri

Kursun əsas məqsədi tələbələrə makroiqtisadi prosesləri və hadisələri onların baş verdiyi ölkələrin xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla təhlil etmək vərdişlərini aşılamaqdır.

V Kursun nəticələri:

Kursun mənimsənilməsi nəticəsində tələbələr aşağıdakıları etməlidirlər:

Bilməlidirlər:

- inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların strukturu;
- inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatlarına xas olan əsas xüsusiyyətlər;
- inkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadi göstəricilərin ölçülməsinin xüsusiyyətləri;
- inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi artımının əsas problemləri və perspektivləri;
- inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi siyasətlərində inkişaf etmiş ölkələrdən fərqliliklər.

Bacarmalıdırlar:

- inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların əsas alt qruplarını xarakterizə etmək;
- bu ölkələrdə iqtisadi proseslərin xüsusiyyətlərini aşkara çıxarmaq;
- bütövlükdə global iqtisadiyyatın inkişaf etməkdə olan ölkələrə təsirini aşkar etmək;
- inkişaf etməkdə olan və inkişaf etmiş ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrin xarakterini izah edin;
- inkişaf etməkdə olan ölkələrdə müəyyən makroiqtisadi siyasət tədbirlərinin tətbiqinin səmərəliliyini təhlil etmək və qiymətləndirmək;
- institusional, demoqrafik və digər amillərin inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatlarına təsirini təhlil etmək və qiymətləndirmək.

Yiyələnməlidirlər:

- statistik materiallarla işləmək, bu materialları təhlil etmək, iqtisadi meyarları seçmək və onların tətbiqi bacarıqları;
- iqtisadi prosesləri və hadisələri xarakterizə edən sosial-iqtisadi göstəriciləri makrosəviyyədə təhlil etmək bacarığı;
- müstəqil iş, özünü təşkil etmə və tapşırıqların təşkili bacarıqları.

VI Fənn üzrə mühazirə mövzuları

1. Makroiqtisadiyyatın anlayışları və prinsipləri.
2. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin əsas qruplarına ümumi baxış.
3. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin milli hesablar sisteminin və makroiqtisadi modellərinin xüsusiyyətləri
4. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə təbii ehtiyatların iqtisadi artıma təsiri.
5. İqtisadiyyatı kənd təsərrüfatına əsaslanan ölkələrdə iqtisadi artım.
6. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə demoqrafiya və iqtisadi artım.
7. Böyük qeyri-formal sektorları olan inkişaf etməkdə olan ölkələrdə uzunmüddətli artım.
8. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin tədiyə balansının xüsusiyyətləri.
9. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə xarici investisiyalar.
10. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatında institusional amillər.
11. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə AS-AD və IS-LM modellərinin xüsusiyyətləri.
12. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə makroiqtisadi stabilləşmə.
13. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə gəlir bərabərsizliyi və yoxsulluq.

VII Prerekvizitlər

Mövcud deyildir

VIII Fənnin tədrisi metodikası

Mühazirələr zamanı baxılan mövzu çərçivəsində əsas məsələlər aşkarlanır, öyrənilən materialın tələbələr tərəfindən nəzərə alınmalı olan ən mürəkkəb və maraqlı müddəalarına diqqət yetirilir. Mühazirə materialları tələbələrin praktiki və interaktiv məşğələlərə hazırlanması üçün əsas yaradır.

Praktik və interaktiv məşğələlərin əsas metodik məqsədi keçilən materialın mənimsənilmə dərəcəsinə, tələbələrin müstəqil tapşırıqları yerinə yetirmələrində irəliləyişlərə və mövzu daxilində ən mürəkkəb və mübahisəli məsələlərin nəzərdən keçirilməsinə nəzarət etməkdir. Onların nəzərdən keçirilməsinə praktiki yanaşma tələb edən bir sıra intizam

məsələləri qrup analitik tapşırıqlar kimi tələbələrə verilir, sonra onların qrupdakı bütün tələbələr tərəfindən müzakirəsi aparılır.

Təlim prosesi dərslərin keçirilməsinin həm klassik, həm də interaktiv formalarını birləşdirir: mühazirələr (debatlar); seminarlar (işgüzar oyunlar, fərdi və qrup işi, keys araşdırmaları); müəllimlərlə məsləhətlər; öz-özünə məşqlər.

Əsas ədəbiyyat:

1. G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020.

Əlavə ədəbiyyat:

1. Мировая экономика. Учебник, 2-е издание. Под ред. Хасбулатова Р. И. Москва. ЮРАЙТ. 2019.

2. N. Qreqori Mənkyyu. Ekonomiksin əsasları. Azərbaycan dilində. (E.İbadov və.b. tərcüməsi)

IX Kurs üzrə mühazirə materialları

Kurs üzrə mühazirə materialları və tematik tapşırıqlar tələbələrin elektron kabinetlərinə yerləşdirilmişdir.

XIMövzuların təqvim-tematik bölgüsü və onların məzmunu

№	Mövzular	Mövzunun əsas anlayışları	Ədəbiyyat
1	Makroiqtisadiyyat anlayışları və prinsipləri.	1. makroiqtisadiyyat 2. iqtisadi artım 3. “sürətli başlanğıc” 4. səmərəlilik 5. aqreqasiya 6. makroiqtisadi modellər 7. ÜDM 8. milli gəlir 9. neoklassik yanaşma 10. Keynsçi yanaşma	N. Qreqori Mənkyyu. Ekonomiksin əsasları. (Azərbaycan dilində tərcümə, E. İbadov və b.) Fəsil 1,2
2	İnkişaf etməkdə olan ölkələrin əsas qruplarına ümumi baxış.	1. qarışıq iqtisadiyyat 2. kənd təsərrüfatı oriyentasiyası 3. əhəlinin təbii artımı 4. geniş iqtisadi artım 5. institusional əlaqələr 6. idxalı əvəzləmə 7. ixracyönümlü sənayelər	Мировая экономика. Учебник, 2-е издание. Под ред. Хасбулатова Р. И.

3	İnkişaf etməkdə olan ölkələrin milli hesablar sisteminin və makroiqtisadi modellərinin xüsusiyyətləri	<ol style="list-style-type: none"> 1. məcmu tələbin kəsiri 2. işçi qüvvəsinin hərəkətliyi 3. qeyri-rəsmi iqtisadiyyat 4. öz istehlakı 5. qarışıq gəlir 6. istehlakın dəyişkənliyi 7. paralel idxal 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil 4.
4	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə təbii ehtiyatların iqtisadi artıma təsiri.	<ol style="list-style-type: none"> 1. resurs sektoru 2. “supertsikllər” 3. “Holland xəstəliyi” 4. suveren fondlar 5. "yaşıl inqilab" 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil5
5	İqtisadiyyatı kənd təsərrüfatına əsaslanan ölkələrdə iqtisadi artım.	<ol style="list-style-type: none"> 1. “sərt” qida təchizatı 2. bölüşdürmə münəqişələri 3. dualistik iqtisadiyyat 4. Kaletsky modeli 5. promosyon malları 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil5, 6
6	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə demoqrafiya və iqtisadi artım.	<ol style="list-style-type: none"> 1. əhalinin dinamikası 2. demoqrafik keçid 3. neo-Maltus nəzəriyyələri 4. beynəlxalq miqrasiya 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil7
7	Böyük qeyri-formal sektorları olan inkişaf etməkdə olan ölkələrdə uzunmüddətli artım	<ol style="list-style-type: none"> 1. iqtisadiyyatın qeyri-formal sektoru 2. mikrofərmalar 3. Loaiza modeli 4. Qeyri-formal iqtisadiyyatın məhsuldarlığı 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil8.
8	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə tədiyyə balansının xüsusiyyətləri.	<ol style="list-style-type: none"> 1. tədiyyə balansı 2. xarici sektor 3. ölkələr - qiymət qəbul edənlər 4. ticarət şokları 5. Thirlwall modeli 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil9
9	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə xarici investisiyalar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. maliyyə bazarları 2. xalis idxalçılar 3. əmanət kəsiri 4. valyuta boşluğu 5. donor siyasəti 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil10.
10-11	İnkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatında institusional amillər.	<ol style="list-style-type: none"> 1. qurumlar 2. sosial qruplar 3. Cini indeksi 4. gəlir bərabərsizliyi 5. hüquq sistemləri 6. biznesin aparılmasının asanlıığı indeksi 7. mülkiyyət hüquqları 8. asimmetrik məlumat 9. sosial normalar 	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil11.

		10. bürokratik icarə haqqı 11. institusional dəyişənlər	
12-13	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə AS-AD və IS-LM modellərinin xüsusiyyətləri	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə hər iki model maliyyə və məhsul bazarlarının qeyri-sabitliyi, xarici ticarət asılılığı və inflyasiya/devalvasiya riskləri səbəbindən standart modellərdən daha yüksək volatillik göstərir. Bu modellər makroiqtisadi siyasətlərin təsirini analiz etmək üçün istifadə olunur, lakin real iqtisadiyyatın spesifik xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır.	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil14, 15.
14	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə makroiqtisadi stabilləşmə	Məqsəd: inflyasiya, işsizlik və makroiqtisadi dalğalanmaları minimuma endirmək. Alətlər: maliyyə siyasəti (büdcə xərcləri və vergilər), pul siyasəti (faiz dərəcələri və pul kütləsi). Xüsusiyyətlər: iqtisadiyyatda xarici ticarət asılılığı, maliyyə bazarlarının qeyri-sabitliyi, qiymət səviyyəsinin sürətli dəyişməsi. Strategiya: bazarların tənzimlənməsi, valyuta sabitliyi, investisiya və istehsalın stimullaşdırılması.	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil16
15	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə gəlir bərabərsizliyi və yoxsulluq.	Gəlir bərabərsizliyi: əhalinin gəlirinin fərqli bölgüləri, şəhər və kənd, zəngin və kasıb təbəqələr arasında fərqin yüksək olması. Yoxsulluq: əhalinin müəyyən hissəsinin əsas ehtiyaclarını ödəyə bilməməsi, sosial təminatın zəifliyi. Səbəblər: iqtisadi inkişafın qeyri-bərabərliyi, təhsil və məşğulluq imkanlarının fərqliliyi, struktural problemlər. Həll yolları: sosial proqramlar, vergilərin ədalətli tətbiqi, təhsil və infrastruktur investisiyaları, iqtisadi imkanların genişləndirilməsi.	G. A. Cornia. The macroeconomics of developing countries. Oxford. University press. 2020. Fəsil17, 18

XII Praktik dərslər

Seminar məşğələləri prosesində nəzəri biliklər ümumiləşdirilir, sistemləşdirilir, dərinləşdirilir və konkretləşdirilir, nəzəri biliklərdən praktikada istifadə etmək bacarığı və istəyi inkişaf etdirilir, bacarıqlar formalaşır və tələbələrin intellektual qabiliyyətləri inkişaf etdirilir Seminar məşğələlərində frontal sorğu, test tapşırıqlarının və işlərin həlli və təhlili ilə yanaşı, mürəkkəb və mübahisəli məsələlər və problemlər müzakirə olunur; işgüzar oyunlar keçirilir, müxtəlif ssenarilər müzakirə və təhlil edilir, müasir tədris metodlarından,

texnologiyalarından və proqramlarından istifadə edilərkən qrup tapşırıqları yerinə yetirilir (kahoot.com., quizz.com, sokative.com)

XIII Dərsə davamiyyət

Tələbərin dərslərin ən azı 75 faizində iştirak etməlidirlər. Bundan az dərslərdə olan tələbələr imtahana buraxılmırlar.

XIV Tələbələrin bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsi

Fənn üzrə tələbələrin yekun biliyi 100 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir. Balların maksimum miqdarı -100 baldır:

İstiqamət	Ballar	Faiz
Dərslərdə cari fəallığa görə	20	20 %
Aralıq imtahan	30	30%
Final imtahanı	50	50 %
Cəmi:	100	100 %

Fənn üzrə semestr ərzində (imtahanaqədər və imtahanda) tələbənin topladığı balın yekun miqdarına görə onun yekun biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

- 51 baldan aşağı olduqda - “qeyri-kafi” – **F**
- 51-60 bal- “qənaətbəxş” – **E**
- 61-70 bal- “kafi” – **D**
- 71-80 bal- “yaxşı” – **C**
- 81-90 bal- “çoxyaxşı” – **B**
- 91-100 bal- “əla” – **A**

Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi “qeyri-kafi” qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.